

Maksimilijan Matjaž

Dialog kot primarno poslanstvo teologije

Klic po dialogu

Dvajseto stoletje je bilo stoletje najbolj krvavih voj in spopadov, a hkrati tudi stoletje, ko se je rodilo ekumensko gibanje in ekumenski dialog. Zlo in trpljenje obeh svetovnih vojn ter sistematično zatiranje človekove svobode in njegovega dostojanstva, ki je vladalo v velikem delu Evrope še desetletja po končani vojni, je pripeljalo do bolj odločnih in konkretnih dejanj dialoga in sodelovanja med narodi, državami in Cerkvami. Ustanovljeni sta bili dve ključni organizaciji, ki naj bi skrbeli za srečevanje in dialog med narodi, to je Organizacija združenih narodov in Evropska zveza na naših tleh. Obe organizaciji sta ustvarili učinkovit prostor srečevanja in usklajevanja najrazličnejših narodnih, političnih in gospodarskih interesom in s tem v zadnjih desetletjih kljub vsemu preprečili marsikatero vojno oziroma omilil spopade. Tudi Cerkve in verske skupnosti so se začele bolj intenzivno in iskreno pogovarjati med seboj, se poslušati in spoznavati, da bi tako lahko bolje izpolnile svojo skupno in izvorno poslanstvo medsebojne ljubezni in edinosti (Jn 13,34-35). Leta 1948 je bil ustanovljen Ekumenski svet Cerkev, ki združuje vse krščanske Cerkve, ki verujejo v Boga in Odrešenika Jezusa Kristusa ter sprejemajo Sveto pismo kot vir Božjega razodetja. Ekumensko gibanje pa je odločilni zagon dobilo z Drugim vatikanskim koncilom (1962–1965), ki je na novo premislil vero Cerkev ter njeno ukoreninjenost v

razodetju in tradiciji. Papež Pavel VI. je v svoji nastopni encikliki *Ecclesiam suam* (1963) predstavil dialog kot centralno nalogo koncila. Cerkev in teologija sta se spet bolj približali svoji izvorni podobi in poslanstvu ter se tako odprli za ustvarjalen dialogu z drugimi verstvi in kulturami. Višek je ekumensko gibanje doseglo v pontifikatu Janeza Pavla II. (1978–2005) z encikliko *Ut unum sint* (1995) in z njegovim povabilom predstavnikom voditeljev svetovnih verstev k skupni molitvi za mir v Assisiju (1986).

V ozadju teh velikih premikov pa ni samo tragično izkustvo vojn in delitev narodov, pač pa tudi razvoj filozofske, teološke in antropološke misli v prejšnjem stoletju, ki je vedno bolj prepoznavala dialog kot temeljni koncept razmisleka o Bogu, človeku in svetu. Misleci, kot so Martin Buber, Franc Rosenzweig, Ferdinand Ebner, Emmanuel Levinas in drugi, predstavljajo preobrat od monološke k dialoški filozofiji in razmišljanju. Izpostavljajo pomembnost človeškosti in odnosov ter srečanja z drugim iz obličja v obličje. Krepi se spoznanje, da človek ne more bivati brez drugega, da ne biva zaradi samega sebe, da živi iz srečanja z drugim. Drugi ni nasprotnik in omejevalec temveč del in obogatitev lastne eksistence. Različnost ne ogroža človekove individualnosti, temveč jo krepi in bogati. Še več, človek lahko svojo lastno identiteto razvija samo v dialoški odprtosti z drugim. Dialog zato ni nek dodatek, temveč bistveni del človeškega bivanja in osnovni princip delovanja družbe, ki temelji na solidarnosti in pravičnosti.

Teologija dialoga

Dialoški koncept Boga, človeka in človeške družbe spada k osnovnim principom judovsko-krščanskega razodetja. V temelj teologije so namreč postavljene razodete trditve, da je bila v začetku Beseda, da je bila Beseda pri Bogu, da je ta Beseda Bog, da je vse nastalo po njej, da je bilo v njej življenje in da je bilo to življenje dano ljudem (Jn 1,1-4). Bog je absolutni izvor sveta, ki s svojo besedo ustvarja vse živo in neživo (1 Mz 1,20-25; Ps 33,6-9; Mdr 9,1; Sir 42,15). Človeka kot krono stvarstva je ustvaril po svoji podobi (1 Mz 1,26-27), to je kot bitje besede in dialoga, da bi lahko živel in se razvijal v dialogu z njim. Božja beseda je v novi zvezi na enkratni način – v Sinu – prevzela človeške dimenzije, se naselila v človeško družbo, v odnose in omogočila s tem dialog – z njo

samo in med seboj. Tistim, ki sprejmejo podarjeno Besedo, zagotavlja, da tudi sami postanejo beseda, da postanejo oseba v odnosu (Jn 1,12). Stvarjenjsko-odrešenijski načrt je v Kristusovi dialoški dimenziji dosegel svojo izpolnitev s tem, ko se je Sin razodel kot »pot, resnica in življenje« (Jn 14,6). Božje bistvo se je razodelo kot ljubezen (1 Jn 4,8), kar pomeni kot dialoško-darovanjski odnos. Prva zapoved o ljubezni do Boga se tako lahko uresničuje samo preko druge: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe« (Mr 12,31). Ljubezen je tako »najodličnejša pot« (1 Kor 12,31) in »izpolnitev postave« (Rim 13,10), ki daje življenje.

Človek je torej od začetka, po svojem stvarjenju, tako močno stkan z besedo v dialog, da jo potrebuje za preživetje kot vodo in vsakdanji kruh, kot življenjski odnos in ljubezen. Ta stvarjenjsko-dialoški temelj človeškega življenja zagotavlja človeški osebi, ne glede na njeno psihofizično ali družbeno stanje, absolutno vrednost, dostojanstvo in nedotakljivost. V prizadevanju za ohranjanje dostojanstva človeškega življenja od spočetja do smrti ima zato teološka formacija in ozaveščanje človeške in družbene eksistence nenadomestljivo vlogo.

Teologija v službi dialoga

V prizadevanjih za sistematično in poglobljeno razvijanje kulture dialoga smo na Teološki fakulteti UL z Enoto v Mariboru ustanovili *Inštitut za ekumensko teologijo in medreligijski dialog* ter ga poimenovali po našem teologu Stanku Janežiču (1920–2010). Zavedamo se, da je prihodnost ne samo naše dežele temveč Evrope in sveta odvisna od sposobnosti, kako živeti z različnimi ljudmi in kulturami v sožitju in ustvarjalnem dialogu. Sožitje pa je možno le, če bomo spet našli pot k svojemu izvornemu navdihu. Teološka fakulteta je po svojem temeljnem poslanstvu zavezana k ustvarjanju prostora, kjer bomo lahko drug drugega poslušali in spodbujali v iskanju izvora in smisla svojega življenja in delovanja. Zavedamo se namreč, da navdihnjene besede, ki je gonilo resničnega napredka na vseh področjih, nima nihče v izključni posesti, ampak jo je mogoče sprejeti le kot dar v občutljivi odprtosti do drugega in v absolutni zavezanosti resnici ter stopiti v dialog z njo. Teologija, ki raste iz razodetja, predstavlja prav z vedenjem o razodetem *Logosu* neprecenljivi dar za človeški *logos* v njenem najširšem pomenu kot beseda, misel, smisel, modrost, razum, znanje, lepota, kultura, duša. Razodeti *Logos*

namreč radikalno širi obzorja človeškega *logosa* in utemeljuje njegovo svetost, dostojanstvo in svobodo. Vsaka pristna beseda, ki je zavezana resnici, prihaja iz človekovega resničnega jedra ter išče in ustvarja pristnost, kamor se bo lahko naselila. Takšna beseda je vedno novost in že sama po sebi odsev absolutne Besede, ki jo teologi sprejemamo in raziskujemo kot razodetje, kot dar od zgoraj, ki nas absolutno presega in hkrati absolutno zavezuje. Navdihnjeno besedo v vseh njenih dimenzijah, ki jo človek potrebuje kot kruh za svoje preživetje, želimo na Teološki fakulteti in še posebej na Inštitutu tudi v prihodnje negovati, raziskovati, razvijati in promovirati, da bo lahko služila svojemu temeljnemu namenu, to je človekovemu izrekanju, sporazumevanju in sobivanju – dialogu in življenju.